

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

4 päivänä heinäkuuta 2006 *

Asiassa C-212/04,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Monomeles Protodikeio Thessalonikis (Kreikka) on esittänyt 8.4.2004 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 17.5.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Konstantinos Adeneler,

Pandora Kosa-Valdirka,

Nikolaos Markou,

Agapi Pantelidou,

Christina Topalidou,

Apostolos Alexopoulos,

Konstantinos Vasiniotis,

* Oikeudenkäyntikieli: kreikka.

Vasiliki Karagianni,

Apostolos Tsitsionis,

Aristeidis Andreou,

Evangelia Vasila,

Kalliopi Peristeri,

Spyridon Sklivanitis,

Dimosthenis Tselefis,

Theopisti Patsidou,

Dimitrios Vogiatsis,

Rousas Voskakis ja

Vasileios Giatakis

vastaan

Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas ja J. Malenovský sekä tuomarit J.-P. Puissochet, R. Schintgen (esittelevä tuomari), N. Colneric, J. Klučka, U. Løhmus ja E. Levits,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: johtava hallintovirkkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 13.9.2005 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- K. Adeneler ja pääasian 17 muuta kantajaa, edustajinaan dikigoros V. Christianos, dikigoros A. Kazakos ja dikigoros C. Nikoloutsopoulos,

- Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG), edustajinaan dikigoros K. Mamelis, dikigoros P. Tselepidis ja dikigoros I. Tsitouridis,

- Kreikan hallitus, asiamiehinään A. Samoni-Rantou, E.-M. Mamouna, I. Bakopoulos ja V. Kyriazopoulos,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Patakia ja N. Yerrell,

kuultuaan julkisasiamiehen 27.10.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee määräaikaisesta työstä 18 päivänä maaliskuuta 1999 tehdyn puitesopimuksen (jäljempänä puitesopimus), joka on Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta 28 päivänä kesäkuuta 1999 annetun neuvoston direktiivin 1999/70/EY (EYVL L 175, s. 43) liitteenä, 1 ja 5 lausekkeen tulkintaa ja jäsenvaltioiden tuomioistuimille kuuluvan, yhteisön oikeuden mukaista tulkintaa koskevan velvollisuuden laajuutta.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa asianosaisina ovat K. Adeneler ja 17 muuta työntekijää sekä heidän työnantajansa Ellinikos Organismos Galaktos (Kreikan maitoalan laitos, jäljempänä ELOG) ja jossa on kyse siitä, ettei heidän viimeksi mainitun kanssa tekemiään määräaikaisia työsopimuksia ollut uudistettu.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

- 3 Direktiivin 1999/70 oikeudellinen perusta on EY 139 artiklan 2 kohta, ja sen 1 artiklan mukaan sen "tarkoituksena on panna täytäntöön toimialtaan yleisten työmarkkinakeskusjärjestöjen (EAY, UNICE ja CEEP) välillä – – tehty, liitteenä oleva – – puitesopimus".
- 4 Kyseisen direktiivin 3, 6, 7, 13, 15 ja 17 perustelukappaleesta ja puitesopimuksen 1, 2 ja 3 perustelukappaleesta sekä yleisten huomioiden 3, 5–8 ja 10 kohdasta ilmenee, että
- sisämarkkinoiden toteuttamisen olisi johdettava työntekijöiden elin- ja työolojen paranemiseen yhteisössä yhdenmukaistamalla eri maissa vallitsevien olosuhteiden parantamista, erityisesti muiden kuin toistaiseksi voimassa olevien työsuhteiden, kuten määräaikaisten työsuhteiden, osa-aikatyön, väliaikaisen työn ja kausityön, osalta, jotta saavutettaisiin parempi tasapaino joustavuuden ja työntekijöiden turvallisuuden välillä
 - jäsenvaltiot eivät voi toteuttaa näitä toimenpiteitä riittävällä tavalla, joten on pidetty asianmukaisena käyttää oikeudellisesti sitovaa yhteisön toimenpidettä, joka valmistellaan kiinteässä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa

- puitesopimuksen osapuolet tunnustavat, että toistaiseksi voimassa olevat työsopimukset ovat ja tulevat olemaan vallitseva työsuhdemuoto työnantajien ja työntekijöiden välillä, koska niillä vaikutetaan kyseisten työntekijöiden elämän laatuun ja parannetaan toimintakykyä, mutta myös sen, että määräaikaiset työsopimukset vastaavat tietyissä olosuhteissa sekä työnantajien että työntekijöiden tarpeita

- puitesopimuksessa esitetään määräaikaista työtä koskevat yleiset periaatteet ja vähimmäisvaatimukset luomalla muun muassa yleiset puitteet sen varmistamiseksi, että määräaikaisessa työsuhteessa olevia työntekijöitä kohdellaan samalla tavalla suojelemalla heitä syrjintää vastaan, ja perättäisten määräaikaisten työsuhteiden väärinkäytön ehkäisemiseksi, jättäen näitä periaatteita ja vaatimuksia koskevat yksityiskohtaiset soveltamissäännöt jäsenvaltioiden ja työmarkkinaosapuolten päätettäväksi, jotta erityiset kansalliset, alakohtaiset ja kausiluonteiset tilanteet voidaan ottaa huomioon

- Euroopan unionin neuvosto on näin katsonut, että tämän puitesopimuksen täytäntöönpanon asianmukainen väline on direktiivi, koska se sitoo jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden mutta jättää muodon ja keinot niiden valittaviksi

- puitesopimuksessa käytettyjen käsitteiden osalta, joita ei ole siinä erityisesti määritelty, direktiivissä 1999/70 jätetään jäsenvaltioiden tehtäväksi määrittellä nämä käsitteet kansallisen lainsäädännön ja/tai kansallisten käytäntöjen mukaisesti, edellyttäen, että kyseiset määritelmät ovat puitesopimuksen sisällön mukaisia

- puitesopimuksen osapuolten mukaan määräaikaisten työsopimusten käytön perustuminen perusteltuihin syihin on tapa estää työntekijöihin kohdistuvia väärinkäytöksiä.

5 Puitesopimuksen 1 lausekkeen mukaan sen tarkoituksena on

- "a) parantaa määräaikaisen työn laatua varmistamalla syrjimättömyyden periaatteen soveltaminen;

- b) laatia puitteet sellaisten väärinkäytösten ehkäisemiseksi, jotka johtuvat perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden käytöstä".

6 Puitesopimuksen 2 lausekkeessa määrätään seuraavaa:

- "1. Tätä sopimusta sovelletaan määräaikaisiin työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde, sellaisena kuin se on määritelty jäsenvaltion lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännössä.

- 2. Jäsenvaltiot kuultuaan työmarkkinaosapuolia ja/tai työmarkkinaosapuolet voivat päättää, että sopimusta ei sovelleta

- a) ammatilliseen peruskoulutukseen liittyvään työharjoittelusuhteeseen ja oppisopimusjärjestelyihin;

- b) työsopimuksiin ja työsuhteisiin, jotka on tehty valtion tai valtion tukeman erityisen ammatillisen koulutus- tai uudelleen koulutusohjelman taikka työelämään siirtymistä koskevan ohjelman puitteissa.”

7 Puitesopimuksen 3 lausekkeessa määrätään seuraavaa:

- ”1. Tässä sopimuksessa ’määräaikaisella työntekijällä’ tarkoitetaan henkilöä, jolla on suoraan työnantajan ja työntekijän välillä tehty työsopimus tai solmittu työsuhde, jonka päättymisen määräytyy perustelluin syin, esimerkiksi tietyn päivämäärän umpeutumisen, tietyn tehtävän loppuun saattamisen tai tietyn tapahtuman ilmaantumisen perusteella.

2. Tässä sopimuksessa ’vastaavalla vakituksella työntekijällä’ tarkoitetaan työntekijää, jolla on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus tai työsuhde ja joka työskentelee samassa työpaikassa ja samassa tai samanlaisessa työssä tai tehtävässä, ottaen huomioon pätevyys ja ammattitaito. Milloin samassa työpaikassa ei ole vastaavaa vakituista työntekijää, vertailu on tehtävä suhteessa sovellettavaan työehtosopimukseen tai jos sellaista ei ole, vertailu tehdään kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytännön mukaisesti.”

8 Puitesopimuksen 5 lausekkeessa määrätään puolestaan seuraavaa:

”1. Perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten estämiseksi jäsenvaltioiden kuultuaan työmarkkinaosapuolia kansallisen lain-säädännön, työehtosopimusten tai käytännön mukaan ja/tai työmarkkinaosa-puolten on otettava käyttöön erityisten alojen ja/tai työntekijäryhmien tarpeiden mukaan yksi tai useita seuraavista toimenpiteistä, jos käytettävissä ei ole vastaavia oikeudellisia toimenpiteitä väärinkäytösten estämiseksi:

a) perustellut syyt tällaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista varten;

b) perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden enimmäiskoko-naiskesto;

c) tällaisten työsopimusten tai työsuhteiden uudistamisten lukumäärä.

2. Jäsenvaltiot kuultuaan työmarkkinaosapuolia ja/tai työmarkkinaosapuolet määrittävät tarvittaessa, millä edellytyksillä määräaikaista työsopimuksia tai työsuhteita

a) pidetään perättäisenä;

b) pidetään toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina tai työsuhteina.”

9 Puitesopimuksen 8 lausekkeessa määrätään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiot ja/tai työmarkkinaosapuolet voivat pitää voimassa tai saattaa voimaan tässä sopimuksessa asetettuja määräyksiä edullisempia määräyksiä.

--

3. Tämän sopimuksen täytäntöönpano ei ole pätevä peruste työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämiseksi sopimuksen soveltamisalalla.

--”

10 Direktiivin 1999/70 2 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 10 päivänä heinäkuuta 2001 tai varmistettava, että työmarkkinaosapuolet ovat kyseiseen päivään mennessä

ottaneet käyttöön tarvittavat toimenpiteet sopimusteitse, jolloin jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joiden avulla ne voivat jatkuvasti taata tässä direktiivissä säädettyjen tulosten saavuttamisen. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle välittömästi.

Jäsenvaltiot voivat tarvittaessa ja kuultuaan työmarkkinaosapuolia saada enintään yhden vuoden lisäajan, mikäli se on tarpeen erityisten vaikeuksien tai työehtosopimuksella tapahtuvan täytäntöönpanon vuoksi. Niiden on ilmoitettava tällaisista olosuhteista komissiolle välittömästi.”

- 11 Saman direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämä direktiivi tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.”

Kansallinen lainsäädäntö

- 12 Komission mukaan Kreikan hallitus ilmoitti tälle toimielimelle, että se aikoi käyttää direktiivin 1999/70 2 artiklan toisessa kohdassa säädettyä oikeutta saada lisää aikaa tämän direktiivin täytäntöönpanotoimien toteuttamiseen, ja tämä määräaika päättyi tämän pidennyksen takia vasta 10.7.2002.

- 13 Tämä direktiivi pantiin täytäntöön Kreikan oikeusjärjestyksessä vuoden 2003 huhtikuussa.
- 14 Presidentin asetus 81/2003, jolla annetaan määräaikaisessa työsuhteessa olevia työntekijöitä koskevia säännöksiä (FEK A' 77/2.4.2003) ja joka on direktiivin 1999/70 ensimmäinen täytäntöönpanotoimi, tuli nimittäin voimaan 2.4.2003.
- 15 Kyseisen asetuksen 2 §:n 1 momentissa säädetään, että sitä ”sovelletaan työntekijöihin, joilla on määräaikainen työsopimus tai työsuhde”.
- 16 Presidentin asetuksen 180/2004 (FEK A' 160/23.8.2004) 1 §:llä, joka tuli voimaan 23.8.2004, kyseisen presidentin asetuksen 2 §:n 1 momentin sanamuoto muutettiin seuraavanlaiseksi:

”Tätä presidentin asetusta sovelletaan sellaisiin yksityisellä sektorilla työskenteleviin työntekijöihin, joilla on määräaikainen työsopimus tai työsuhde – –”

- 17 Presidentin asetuksen 81/2003 5 §:ssä, jonka otsikko on ”Työntekijöiden suojelemista ja heidän vahingokseen tapahtuvan lain kiertämisen ehkäisemistä koskevat säännökset”, säädettiin alun perin seuraavaa:

”1. Määräaikaisten työsopimusten uudistaminen on rajoituksetta sallittua, jos sille on perusteltu syy.

a) Tällainen perusteltu syy on olemassa erityisesti

-- jos sopimuksen tekemisestä määräaikaisena säädetään laissa tai asetuksessa
--

b) Perustellun syyn oletetaan olevan olemassa sellaisilla toiminta-aloilla, joille määräaikaisuus toimialojen luonteen takia tai niillä tehtävän työn takia soveltuu, jolle työntekijä osoita toisin olevan --

--

3. Jos perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden kesto ylittää yhteensä kaksi vuotta ilman, että on olemassa jokin 1 momentissa mainituista syistä, oletetaan, että tällaisilla työsopimuksilla tai työsuhteilla pyritään tyydyttämään yrityksen tai laitoksen pysyviä ja jatkuvia tarpeita, joten niitä on pidettävä toistaiseksi voimassa olevina. Mikäli tämän pykälän 4 momentissa tarkoitettuja perättäisten työsopimusten tai työsuhteiden uudistamisia on kahden vuoden kuluessa enemmän kuin kolme, ilman että jokin tämän pykälän 1 momentin syistä on olemassa, oletetaan, että tällaisilla työsopimuksilla pyritään tyydyttämään yrityksen tai laitoksen pysyviä ja jatkuvia tarpeita, joten niitä on pidettävä toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina tai työsuhteina.

Todistustaakka siitä, että tilanne on päinvastainen, on joka tapauksessa työnantajalla.

4. Perättäisinä pidetään sellaisia määräaikaista työsopimuksia tai työsuhteita, jotka on tehty tai perustettu saman työnantajan ja saman työntekijän välillä samoilla tai vastaavilla työehdoilla, mikäli niiden välinen ajanjakso on enintään kaksikymmentä työpäivää.

5. Tämän pykälän säännöksiä sovelletaan työsopimuksiin taikka työsopimusten uudistamisiin taikka työsuhteisiin, jotka on tehty tai perustettu tämän asetuksen voimaantulon jälkeen.”

18 Presidentin asetuksen 180/2004 voimaantulosta lähtien kyseinen 5 § kuuluu seuraavasti:

”1. Määräaikaisten työsopimusten uudistaminen on rajoituksetta sallittua, jos sille on perusteltu syy. Tällainen perusteltu syy on olemassa erityisesti,

jos se on perusteltavissa työnantajan tai yrityksen muodon, luonteen tai toiminnan tai erityisten pakottavien syiden vuoksi, siltä osin kuin nämä seikat ilmenevät välittömästi tai välillisesti asianomaisesta sopimuksesta esimerkiksi siten, että kyseessä on työntekijän tilapäinen korvaaminen, tilapäistöiden suorittaminen, ajoittain kasautuva työ tai se, että työn määräaikaisuus liittyy koulutukseen tai jatkokoulutukseen, jos sopimuksen uudistamisen tavoitteena on helpottaa työntekijän siirtymistä samanlaiseen työhön tai konkreettisen työsuorituksen tai ohjelman toteuttamista tai se liittyy konkreettiseen tapahtumaan – –

--

3. Jos perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden kesto ylittää yhteensä kaksi vuotta, oletetaan, että tällaisilla työsopimuksilla tai työsuhteilla pyritään tyydyttämään yrityksen tai laitoksen pysyviä ja jatkuvia tarpeita, joten niitä on pidettävä toistaiseksi voimassa olevina. Mikäli 4 momentissa tarkoitettuja perättäisiä työsopimuksia tai työsuhteita on näiden kahden vuoden aikana ollut enemmän kuin kolme, oletetaan, että näillä uudistamisilla pyritään tyydyttämään yrityksen tai laitoksen pysyviä ja jatkuvia tarpeita, joten vastaavia sopimuksia on pidettävä toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina tai työsuhteina.

Todistustaakka siitä, että tilanne on päinvastainen, on työnantajalla.

4. 'Perättäisinä' pidetään sellaisia määräaikaista työsopimuksia tai työsuhteita, jotka on tehty tai perustettu saman työnantajan ja saman työntekijän välillä samoilla tai vastaavilla työehdoilla, mikäli niiden välinen ajanjakso on enintään neljäkymmentäviisi päivää, joihin luetaan sekä työpäivät että muut päivät. Mikäli kyseessä on konserni, käsitteellä 'sama työnantaja' tarkoitetaan edellistä momenttia sovellettaessa myös konserniin kuuluvia yrityksiä.

5. Tämän pykälän säännöksiä sovelletaan sellaisiin työsopimuksiin tai työsopimusten uudistamisiin tai työsuhteisiin, jotka on tehty tai perustettu tämän asetuksen voimaantulon jälkeen."

- 19 Henkilöstön valinnasta ja hallinnollisten kysymysten järjestämisestä vastaavan itsenäisen viranomaisen perustamisesta annetun lain 2190/1994 (FEK A' 28/3.3.1994) 21 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Valtion viranomaiset ja oikeushenkilöt – – voivat ottaa palvelukseensa henkilöstöä määräaikaisella yksityisoikeudellisella työsopimuksella tyydyttääkseen kausiluonteisen tai muuten jaksoittaisen tai tilapäisen tarpeen jäljempänä säädettävien edellytysten ja menettelyn mukaisesti.

2. Edellä 1 momentissa tarkoitetun henkilöstön työsuhteen kesto ei saa ylittää kahdeksaa kuukautta kahdentoista kuukauden aikana. Jos henkilöstöä otetaan tilapäiseen työsuhteeseen, jotta voimassa olevien säännösten mukaisesti voitaisiin vastata henkilöstön poissaoloista tai avoimina olevista toimista aiheutuviin kiireellisiin tarpeisiin, työsuhde ei saa kestää pidempään kuin neljä kuukautta henkilöä kohti. Saman vuoden aikana tapahtuva työsopimuksen jatkaminen tai uuden sopimuksen tekeminen ja sopimuksen muuttaminen toistaiseksi voimassa olevaksi ovat pätemättömiä.”

- 20 Presidentin asetuksella 164/2004, jossa annetaan määräaikaisessa työsuhteessa julkisella sektorilla työskenteleviä työntekijöitä koskevia säännöksiä (FEK A' 134/19.7.2004), saatettiin direktiivi 1999/70 osaksi valtion ja, laajassa merkityksessä, julkisen sektorin palveluksessa olevaan henkilöstöön sovellettavaa Kreikan lainsäädäntöä. Se tuli voimaan 19.7.2004.

- 21 Kyseisen presidentin asetuksen 2 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tämän asetuksen säännöksiä sovelletaan julkisen sektorin henkilöstöön – – samoin kuin kunnallisten yritysten henkilöstöön, joka työskentelee määräaikaisen työsopi-

muksen tai työsuhteen perusteella tai sellaisen tiettyä työtehtävää koskevan tai muun sopimuksen tai suhteen perusteella, jolla pyritään peittelemään se, että työntekijä työskentelee työnantajan johdon ja valvonnan alaisena.”

22 Presidentin asetuksen 164/2004 5 §:ään sisältyvät erityisesti seuraavat säännökset:

”1. Perättäiset sopimukset, jotka tehdään ja pannaan täytäntöön saman työnantajan ja saman työntekijän välillä samasta tai vastaavasta työstä ja samoin tai vastaavin työehdoin, ovat kiellettyjä, mikäli näiden sopimusten välinen ajanjakso on lyhyempi kuin kolme kuukautta.

2. Tällaisten sopimusten tekeminen sallitaan poikkeuksellisesti, mikäli siihen on perusteltu syy. Perusteltu syy on olemassa silloin, jos alun perin tehtyä sopimusta seuraavat sopimukset tehdään sellaisia erityisiä samankaltaisia tarpeita varten, jotka liittyvät suoraan ja välittömästi yrityksen muotoon, luonteeseen tai toimintaan.

--

4. Perättäisiä sopimuksia ei saa missään tapauksessa olla enempää kuin kolme – –”

23 Presidentin asetuksen 164/2004 11 §:ään sisältyvät seuraavat siirtymäsäännökset:

”1. Tämän asetuksen 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja perättäisiä sopimuksia, jotka on tehty ennen tämän asetuksen voimaantuloa ja jotka ovat voimassa sen voimaan tullessa, pidetään toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina seuraavien päällekkäisten edellytysten täytyessä:

- a) Perättäisten sopimusten kokonaiskestoaja on ollut vähintään 24 kuukautta ennen tämän asetuksen voimaantuloa, sopimusten uudistamisten lukumäärästä riippumatta, tai [tämän asetuksen] 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu alun perin tehty sopimus on uudistettu vähintään kolme kertaa siten, että työsuhteen kokonaiskestoaja on vähintään 18 kuukautta alun perin tehdystä sopimuksesta laskettavan 24 kuukauden pituisen ajanjakson aikana.
- b) Edellä a kohdassa tarkoitetun työsuhteen kokonaiskestoajan on ollut täyttyvä saman laitoksen palveluksessa samoissa tai vastaavissa tehtävissä ja samoin tai vastaavin työehdoin kuin alun perin tehdyssä sopimuksessa määrättiin. – –
- c) Sopimuksen kohteena on oltava työtehtäviä, jotka liittyvät suoraan ja välittömästi asianomaisen laitoksen pysyviin ja jatkuviin tarpeisiin, sellaisena kuin ne on määritelty sen yleisen intressin perusteella, jota kyseinen työnantaja täyttää.
- d) Edellisissä kohdissa tarkoitetun työsuhteen kokonaiskestoajan on ollut täyttyvä kokopäivä- tai osa-aikatyössä sellaisissa työtehtävissä, jotka ovat olleet samoja tai vastaavia kuin alun perin tehdyssä sopimuksessa mainitut työtehtävät
– –

4. Tämän pykälän säännösten soveltamisalaan kuuluvat julkisen sektorin työntekijät – – sekä kunnallisten yritysten työntekijät – –

5. Tämän pykälän 1 momentin säännösten soveltamisalaan kuuluvat myös sopimukset, joiden voimassaoloaika on päättynyt tämän asetuksen voimaantuloa edeltävän kolmen kuukauden aikana; näitä sopimuksia pidetään tämän asetuksen voimaantuloon saakka voimassa olevina perättäisinä sopimuksina. Tämän pykälän 1 momentin a kohdassa mainitun edellytyksen on täytyttävä sopimuksen päättyessä.

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 24 Kansallisen tuomioistuimen yhteisöjen tuomioistuimelle toimittamista asiakirjoista ilmenee, että pääasian kantajat, jotka toimivat näytteenottajien, sihteerien, teknikoiden ja eläinlääkäreiden toimissa, tekivät vuoden 2001 toukokuusta ja ennen 10.7.2002, eli ennen sitä päivää, jona direktiivi 1999/70 piti viimeistään täytäntöönpanna Kreikan oikeusjärjestyksessä, julkiselle sektorille kuuluvan yksityisoikeudellisen oikeushenkilö ELOG:n, jonka kotipaikka on Thessaloniki, kanssa useita perättäisiä määräaikaista työsopimuksia – joista viimeiset päättyivät vuoden 2003 kesäkuun ja syyskuun välisenä aikana – joita ei uudistettu (jäljempänä riidanalaiset sopimukset). Kukin näistä sopimuksista, niin alun perin tehty sopimus kuin sen jälkeenkin tehdyt, tehtiin 8 kuukauden pituiseksi ajaksi, ja eri sopimusten tekemisen välillä kului eripituisia aikoja, jotka olivat vähintään 22 päivää ja enintään 10 kuukautta ja 26 päivää. Pääasian kantajien kanssa tehtiin joka kerta uusi työsopimus, joka koski samaa toimea kuin alun perin tehty sopimus. Kaikilla asianomaisilla työntekijöillä oli tällainen määräaikainen sopimus ajankohtana, jona presidentin asetus 81/2003 tuli voimaan.

- 25 Työsopimustensa uudistamatta jättämisen jälkeen asianomaiset ovat olleet joko työttöminä tai välitoimimenettelyssä tehtyjen tuomioistuimen päätösten perusteella tilapäisesti edelleen ELOG:n palveluksessa.
- 26 Pääasian kantajat saattoivat asian Monomeles Protodikeio Thessalonikisin käsiteltäväksi saadakseen vahvistetuksi, että riidanalaisia sopimuksia on pidettävä toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina puitesopimuksen mukaisesti. Tässä tarkoituksessa he väittävät, että he ovat työskennelleet ELOG:n palveluksessa säännöllisesti sen sellaisiin ”pysyviin ja jatkuviin tarpeisiin”, joita kansallisessa lainsäädännössä tarkoitetaan, joten perättäisten määräaikaisten työsopimusten tekemistä heidän kanssaan on pidettävä väärinkäytöksenä, eikä lain 2190/1994 21 §:n 2 momentin säännöksen, jossa kielletään kyseisten työsuhteiden muuttaminen toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi, soveltamiseen ole perusteltuja syitä.
- 27 Kansallisen tuomioistuimen mukaan riidanalaiden sopimusten tällainen uudelleenluonnehdinta on kantajien muista vaatimuksista, kuten uudelleen palvelukseen ottamisesta ja saamatta jääneiden palkkojen maksamisesta, tehtävän päätöksen välttämätön edellytys.
- 28 Kansallinen tuomioistuin katsoo, että puitesopimuksen 5 lausekkeella annetaan jäsenvaltioille laaja harkintavaltta, kun ne panevat sitä täytäntöön kansallisessa oikeusjärjestyksessään, ja ettei se ole riittävän täsmällinen ja ehdoton välittömän oikeusvaikutuksen tuottaakseen, ja pohtii ensinnäkin sitä, mistä ajankohdasta lähtien kansallista oikeutta on tulkittava direktiivin 1999/70 mukaisesti, jos viimeksi mainitun täytäntöönpano on myöhästynyt. Se luettelee tältä osin useita ajankohtia, toisin sanoen ajankohdan, jona kyseinen direktiivi julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä ja joka vastaa direktiivin voimaantuloajankohtaa, ajankohdan, jona täytäntöönpanolle asetettu määräaika päättyi, ja ajankohdan, jona presidentin asetus 81/2003 tuli voimaan.

- 29 Tämän jälkeen se pohtii, mitkä ovat sellaisia puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa mainittuja ”perusteltuja syitä”, joilla määräaikaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista voidaan perustella, kun otetaan huomioon presidentin asetuksen 81/2003 5 §:n 1 momentin a kohta, jossa sallitaan määräaikaisten työsopimusten rajoitukseton uudistaminen muun muassa silloin, kun siitä säädetään laissa tai asetuksessa.
- 30 Kansallinen tuomioistuin kysyy myös, ovatko määräaikaisten työsopimusten uudistamisedellytykset, sellaisina kuin ne ilmenevät presidentin asetuksen 81/2003 5 §:n 3 ja 4 momentista, suhteellisuusperiaatteen ja direktiivin 1999/70 tehokkuutta koskevan periaatteen mukaisia.
- 31 Todettuaan ensin, että lain 2190/1994 21 §:n käyttäminen käytännössä määräaikaisten yksityisoikeudellisten työsopimusten tekoperusteena, vaikka näillä sopimuksilla pyritään tyydyttämään ”pysyviä ja jatkuvia tarpeita”, on väärinkäytös, kansallinen tuomioistuin pohtii, vaarannetaanko kyseisen 21 §:n 2 momentin viimeisestä virkkeestä ilmenevällä säännöksellä, jolla kielletään määräaikaisten työsuhteiden muuttaminen toistaiseksi voimassa oleviksi työsuhteiksi, yhteisön oikeuden tehokkuutta koskeva periaate ja onko se puitesopimuksen 1 lausekkeen b kohdassa mainitun tavoitteen, joka on perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden käytöstä johtuvien väärinkäytösten ehkäiseminen, mukainen.
- 32 Näistä syistä Monomeles Protodikeio Thessalonikis on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat, sen 5.7.2004 tekemällä päätöksellä oikaisemat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko kansallisen tuomioistuimen tulkittava kansallista lainsäädäntöään – niin pitkälti kuin mahdollista – yhdenmukaisesti direktiivin kanssa, joka on saatettu osaksi sen kansallista oikeusjärjestystä vasta määräajan jälkeen, siitä ajankohdasta alkaen,

- a) jona direktiivi tuli voimaan,
- b) jona täytäntöönpanolle asetettu määräaika, jota ei ollut noudatettu, päättyi, vai
- c) jona kansallinen täytäntöönpanotoimenpide tuli voimaan?
- 2) Onko – – puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että pelkästään se seikka, että lain tai asetuksen säännöksessä edellytetään työsopimuksen tekemistä määräaikaisena, voi samalla tavoin kuin työsuorituksen luonne, laji ja ominaisuudet tai muut vastaavat syyt olla perusteltu syy, jonka perusteella määräaikainen työsopimus voidaan jatkuvasti uudistaa tai tehdä?
- 3) a) Onko presidentin asetuksen 81/2003 5 §:n 4 momentin kaltainen kansallinen säännös, jonka mukaan perättäisinä pidetään sellaisia työsopimuksia, jotka on tehty saman työnantajan ja saman työntekijän välillä samoilla tai vastaavilla työehdoilla, mikäli niiden välinen ajanjakso on enintään 20 päivää, yhdenmukainen – – puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 ja 2 kohdan kanssa?
- b) Voidaanko – – puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 ja 2 kohtaa tulkita siten, että työntekijän oletetaan olevan toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa työnantajaan vain, jos presidentin asetuksen 81/2003 5 §:n 4 momentissa asetettu edellytys täyttyy?

- 4) Onko lain 2190/1994 21 §:ssä oleva kansallinen säännös, jolla kielletään muuttamasta toistaiseksi voimassa oleviksi perättäisiä määräaikaista työsopimuksia, jotka on lähtökohtaisesti tehty määräaikaistena työntäjän poikkeuksellisten tai kausiluonteisten tarpeiden tyydyttämiseksi, mutta tosiasiallisesti pysyvien ja jatkuvien tarpeiden täyttämiseksi, yhdenmukainen yhteisön oikeuden tehokkuusperiaatteen ja -- puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 ja 2 kohdan ja 1 lausekkeen tavoitteen kanssa?"

Ennakkoratkaisupyyntöön tutkittavaksi ottaminen

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

- 33 Komissio ei nimenomaisesti väitä, ettei ensimmäistä kysymystä voida ottaa tutkittavaksi, mutta se katsoo, ettei sen merkitys pääasian ratkaisemisen kannalta ole varmaa. Se perustaa tätä koskevat epäilynsä siihen seikkaan, että riidanalaiset sopimukset ovat päättyneet vasta sen jälkeen, kun presidentin asetus 81/2003, jolla direktiivi 1999/70 piti nimenomaan panna täytäntöön Kreikan kansallisessa oikeusjärjestyksessä, tuli voimaan. Näin ollen syy siihen, miksi tämä tuomioistuin esittää kysymyksen siitä, onko sillä velvollisuus tulkita kansallista oikeuttaan tämän direktiivin mukaisesti jo tämän direktiivin täytäntöönpanoajankohtaa edeltävänä ajankohtana, ei ole selvä.
- 34 Kreikan hallitus puolestaan epäilee toisen ja kolmannen kysymyksen merkitystä pääasian ratkaisemisen kannalta.
- 35 Se huomauttaa tältä osin, että, kuten presidentin asetuksen 81/2003 2 §:n 1 momentista, sellaisena kuin se on muutettuna presidentin asetuksella 180/2004, ilmenee, näistä kahdesta asetuksesta ensimmäisen säännöksiä sovellettiin vain yksityisellä sektorilla työskenteleviin työntekijöihin, joita sitoi työnantajaansa määräaikaisten työsopimus.

- 36 Kun kyse sitä vastoin on valtion ja, laajassa merkityksessä, julkisen sektorin palveluksessa olevasta henkilöstöstä, direktiivi 1999/70 on pantu täytäntöön presidentin asetuksella 164/2004. Kun otetaan huomioon tämän asetuksen 11 §:ssä annetut siirtymäsäännökset, sillä on poistettu tämän direktiivin myöhästyneestä täytäntöönpanosta aiheutuneet haitat.
- 37 Kyseisellä 11 §:llä nimittäin muutetaan heinäkuussa 2002 – johon mennessä direktiivi 1999/70 oli viimeistään pantava täytäntöön – julkisen sektorin työntekijöiden kanssa tehdyt perättäiset työ sopimukset toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi edellyttäen, että nämä sopimukset olivat voimassa 19.7.2004, joka on presidentin asetuksen 164/2004 voimaantulopäivä, tai että ne olivat päättyneet tuota päivää edeltävän kolmen kuukauden aikana.
- 38 Näin ollen toisella ja kolmannella kysymyksellä, jotka on esitetty viittaamalla presidentin asetukseen 81/2003, jäävät presidentin asetuksen 164/2004 voimaan tultua ilman kohdetta, koska ensimmäistä näistä kahdesta asetuksesta ei voida soveltaa pääasiassa. Loppujen lopuksi 9 pääasian 18:sta kantajasta täyttää ne edellytykset, jotka on asetettu sille, että heidän työ sopimuksiaan voitaisiin pitää toistaiseksi voimassa olevina sopimuksina presidentin asetuksen 164/2004 11 §:n säännösten mukaisesti.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 39 Tältä osin on syytä muistuttaa, että EY 234 artiklan mukaan silloin, kun EY:n perustamissopimuksen tai yhteisön toimielinten antaman johdetun oikeuden tulkintakysymys tulee esille jäsenvaltion kansallisessa tuomioistuimessa, tämä tuomioistuin voi, jos se katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksen, pyytää yhteisöjen tuomioistuinta ratkaisemaan sen (ks. mm. asia C-451/99, Cura Anlagen, tuomio 21.3.2002, Kok. 2002, s. I-3193, 22 kohta ja asia C-144/04, Mangold, tuomio 22.11.2005, Kok. 2005, s. I-9981, 33 kohta).

- 40 Kuten vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, EY 234 artiklassa määrätty menettely on yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisen yhteistyön väline, jonka avulla yhteisöjen tuomioistuin esittää kansallisille tuomioistuimille ne yhteisön oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, joita ne tarvitsevat ratkaistakseen niiden käsiteltäviksi saatetut asiat (ks. mm. asia C-112/00, Schmidberger, tuomio 12.6.2003, Kok. 2003, s. I-5659, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 41 Tässä yhteistyössä kansallinen tuomioistuin, jolla on yksin suoraan tiedossaan tapauksen tosiseikat ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, voi parhaiten harkita kunkin asian erityispiirteiden perusteella, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos siis esitetyt ennakkoratkaisukysymykset koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus vastata niihin (ks. mm. em. asiat Schmidberger, tuomion 31 kohta ja Mangold, tuomion 34 ja 35 kohta).
- 42 Yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että sen tehtäviin kuuluu kuitenkin tutkia ne olosuhteet, joissa kansallinen tuomioistuin on saattanut asian sen käsiteltäväksi, jotta se voisi arvioida, onko se toimivaltainen. Se yhteistyön henki, jonka on vallittava ennakkoratkaisumenettelyssä, merkitsee myös sitä, että kansallinen tuomioistuin omalta osaltaan ottaa huomioon sen, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä on myötävaikuttaa lainkäyttöön jäsenvaltioissa eikä antaa neuvoa-antavia lausuntoja yleisluonteisista tai hypoteettisista kysymyksistä (ks. mm. em. asia Mangold, tuomion 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 43 Tämän tehtävän huomioon ottaen yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, ettei se voi ratkaista kansallisessa tuomioistuimessa esille tullutta ennakkoratkaisukysymystä silloin, kun on ilmeisen selvää, että yhteisön oikeuden tulkinta ei mitenkään liity pääasiassa kyseessä olevan riidan tosiseikkoihin tai kohteeseen (ks. em. asia Mangold, tuomion 37 kohta).

- 44 On kuitenkin todettava, ettei nyt käsiteltävänä olevassa asiassa ole kuitenkaan ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset vastaisivat jotakin näistä esimerkkitaapauksista.
- 45 Niistä epäilyistä, jotka komissio on esittänyt ensimmäisen kysymyksen merkityksen osalta, on ensinnäkin todettava, että kansallisen tuomioistuimen yhteisöjen tuomioistuimelle toimittamista asiakirjoista ilmenee, että sellainen osa pääasian kantajista, jota ei voida pitää aivan vähäisenä, oli tehnyt ELOG:n kanssa ensimmäisen 8 kuukauden pituisen työsopimuksen ennen 10.7.2002, joka oli direktiivin 1999/70 täytäntöönpanolle asetettu viimeinen määräpäivä, tai jopa ennen 10.7.2001, jolloin tämän direktiivin säännönmukaisesti piti olla saatettu osaksi jäsenvaltioiden sisäistä oikeusjärjestystä. Kyseisistä asiakirjoista ilmenee lisäksi, että jotkut heistä olivat tehneet perättäisiä määräaikaista työsopimuksia saman työnantajan kanssa vain 22 päivän kuluttua edellisen sopimuksen päättymisestä.
- 46 Vaikka oletettaisiinkin, että Helleenien tasavalta on noudattanut niitä muotomääräyksiä, joiden mukaisesti se olisi voinut pätevästi käyttää oikeutta saada direktiivin 1999/70 täytäntöönpanolle asetettua määräaika pidennetyksi 10.7.2002 asti, tämä täytäntöönpano on joka tapauksessa suoritettu myöhässä, kuten Kreikan hallitus on itse myöntänyt, sillä ensimmäinen täytäntöönpanotoimenpide tuli voimaan tässä jäsenvaltiossa vasta huhtikuun 2003 aikana (ks. tämän tuomion 13 ja 14 kohta). Muutoinkin ensimmäinen kysymys on esitetty selvästikin sitä taustaa vasten, että tämä kyseisen direktiivin täytäntöönpano on myöhästynyt. Presidentin asetuksen 81/2003 5 §:n säännöksiä ei myöskään sovelleta ennen tämän asetuksen voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin.
- 47 Näin ollen kansallisen tuomioistuimen on ollut perusteltua pohtia sitä, mistä ajankohdasta lähtien jäsenvaltioiden tuomioistuimilla on velvollisuus tulkita kansallista lainsäädäntöään direktiivin mukaisesti, ja erityisesti sitä, onko tällainen velvollisuus olemassa heti direktiivin voimaantulosta lähtien tai ainakin sen määräajan päättymisestä lähtien, joka jäsenvaltioille on asetettu sen täytäntöönpanoa varten.

- 48 Kysymys siitä, onko kansallisilla tuomioistuimilla velvollisuus tulkita kansallista oikeuttaan direktiivin mukaisesti, voidaan kuitenkin tutkia hyödyllisellä tavalla vain siinä tapauksessa, että yhteisöjen tuomioistuimen yhteen tai useampaan muuhun esitettyyn kysymykseen antama vastaus johtaa siihen, että kansallisen tuomioistuimen on tutkittava, onko kansallisen oikeuden sääntö yhteisön oikeudessa asetettujen vaatimusten mukainen. Näin ollen ensimmäinen kysymys on tarvittaessa tutkittava viimeiseksi.
- 49 Toisesta ja kolmannelta kysymyksestä on toiseksi todettava, että kysymys siitä, sovelletaanko pääasian kantajien tilanteessa presidentin asetusta 81/2003, 164/2004 vai 180/2004, jää kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi ja ainoastaan se voi sen ratkaista.
- 50 Asiassa ei myöskään ole kiistetty, etteivät kaikki pääasian kantajat pysty hyötymään niistä siirtymätoimenpiteistä, jotka Kreikka toteutti vuonna 2004 antamallaan lainsäädännöllä säännelläkseen erityisesti julkista sektoria.
- 51 Kaiken edellä lausutun perusteella on päätettävä, että ei voida pätevästi väittää, että yhteisöjen tuomioistuinta olisi käsiteltävänä olevassa asiassa kehoitettu lausumaan kysymyksistä, joilla ei ole merkitystä sen ratkaisun kannalta, jota kansalliselta tuomioistuimelta pyydetään.
- 52 Ennakkoratkaisupyyntöön ja kansallisen tuomioistuimen yhteisöjen tuomioistuimelle jättämiin asiakirjoihin ei nimittäin sisälly sellaisia seikkoja, jotka saattaisivat epäilyksenalaiseksi pääasian riidan aitouden ja kansallisen tuomioistuimen arvion siitä, että se tarvitsee ennakkoratkaisun voidakseen ratkaista tämän riidan yhteisöjen tuomioistuimen esitettyihin kysymyksiin antamien vastausten mukaisesti.

53 Näin ollen ennakkoratkaisupyyntö on syytä ottaa tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavia huomautuksia

54 Jotta esitettyihin kysymyksiin voitaisiin vastata hyödyllisesti, heti aluksi on tärkeää täsmentää, että direktiivi 1999/70 ja puitesopimus ovat tarkoitettut sovellettaviksi myös viranomaisten ja muiden julkisen sektorin yritysten ja laitosten kanssa tehtyihin määräaikaisiin työsopimuksiin ja työsuhteisiin.

55 Näiden kahden toimenpiteen säännöksiin ei sisälly minkäänlaista sellaista mainintaa, jonka perusteella voitaisiin päätellä, että niitä sovelletaan vain sellaisiin määräaikaisiin sopimuksiin, jotka työntekijä tekee pelkästään yksityisen sektorin työnantajien kanssa.

56 Päinvastoin, kuten puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdan tekstistä ilmenee, puitesopimuksen soveltamisala käsitetään laajasti ja sitä sovelletaan yleisesti ”määräaikaisiin työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde, sellaisena kuin se on määritelty jäsenvaltion lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännössä”. Lisäksi puitesopimuksessa tarkoitettua käsitteen ”määräaikaiset työntekijät” määritelmä, joka annetaan sen 3 lausekkeen 1 kohdassa, kattaa kaikki työntekijät siitä riippumatta, onko heidän työnantajansa julkisen vai yksityisen sektorin työnantaja.

- 57 Saman puitesopimuksen 2 lausekkeen 2 kohdassa, jossa ei todellakaan säädetä julkisen sektorin työnantajan kanssa tehtyjen määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden jättämisestä sen soveltamisalan ulkopuolelle, annetaan vain jäsenvaltioille ja/tai työmarkkinaosapuolille mahdollisuus päättää, että puitesopimusta ei sovelleta "ammattilliseen peruskoulutukseen liittyvään työharjoittelusuhteeseen ja oppisopimusjärjestelyihin" eikä "työsopimukseen ja työsuhteisiin, jotka on tehty valtion tai valtion tukeman erityisen ammatillisen koulutus- tai uudelleen koulutusohjelman taikka työelämään siirtymistä koskevan ohjelman puitteissa".

Toinen kysymys

- 58 Tämä kysymys koskee niiden "perusteltujen syiden" käsitteen tulkintaa, joilla perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden uudistamista voidaan puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdan mukaan perustella.
- 59 Kansallinen tuomioistuin kysyy tässä asiayhteydessä tarkemmin ottaen, voiko presidentin asetuksen 81/2003, sellaisena kuin se on alkuperäisessä muodossaan, 5 §:n 1 momentin a kohdassa säädetyn kaltaisen kansallisen lainsäädännön tavoin pelkästään se seikka, että jäsenvaltion lain tai asetuksen säännöksessä edellytetään työsopimuksen tekemistä määräaikaisena, olla tällainen perusteltu syy.
- 60 Koska puitesopimuksessa ei määritellä tätä "perusteltujen syiden" käsitettä, sen merkityssisältö ja soveltamisala on määritettävä tukeutuen puitesopimuksella tavoiteltavaan päämäärään ja siihen asiayhteyteen, johon kyseinen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohda kuuluu (ks. vastaavasti mm. asia C-17/03, VEMW ym., tuomio 7.6.2005, Kok. 2005, s. I-4983, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia C-323/03, komissio v. Espanja, tuomio 9.3.2006, Kok. 2006, s. I-2161, 23 kohta).

- 61 Puitesopimuksessa lähdetään tässä suhteessa liikkeelle olettamasta, jonka mukaan toistaiseksi voimassa olevat työsopimukset ovat vallitseva työsuhdemuoto, mutta myönnetään kuitenkin, että määräaikaiset työsopimukset ovat tyyppillisiä tietyillä toimialoilla tai tietyissä ammateissa ja toiminnoissa (ks. puitesopimuksen yleisten huomioiden 6 ja 8 kohta).
- 62 Tästä seuraa, että työpaikan pysyvyyttä pidetään työntekijöiden suojelun keskeisenä elementtinä (ks. em. asia Mangold, tuomion 64 kohta), kun taas määräaikaiset työsopimukset vastaavat vain tietyissä olosuhteissa sekä työnantajien että työntekijöiden tarpeita (ks. puitesopimuksen toinen perustelukappale ja yleisten huomioiden 8 kohta).
- 63 Tässä tarkoituksessa puitesopimuksella pyritään sääntelemään tähän viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvien työsuhteiden, jollaisia pidetään työntekijöihin kohdistuvien väärinkäytösten mahdollisena alkusyynä, perättäistä käyttämistä ottamalla käyttöön tietty määrä vähimmäissuojasäännöksiä, joilla pyritään estämään työntekijöiden aseman heikkeneminen.
- 64 Näin puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdalla pyritään nimenomaisesti ”perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten [estämiseen]”.
- 65 Tässä tarkoituksessa kyseisessä lausekkeessa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus toteuttaa kansallisessa oikeusjärjestyksessään yksi tai useampia sen 1 kohdan a–c alakohdassa luetelluista toimenpiteistä, jos kyseisessä jäsenvaltiossa ei jo ole vastaavia säännöksiä, joilla pyritään tosiasiallisesti estämään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttö.

- 66 Edellä mainitussa 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa mainitaan tällaisten toimenpiteiden joukossa ”perustellut syyt tällaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista varten”.
- 67 Puitesopimuksen allekirjoittaneet sopimuspuolet ovat nimittäin katsoneet, että määräaikaisten työsopimusten käytön perustuminen perusteltuihin syihin on tapa estää väärinkäytöksiä (ks. puitesopimuksen yleisten huomioiden 7 kohta).
- 68 On totta, että puitesopimuksen mukaan jäsenvaltioiden ja työmarkkinaosapuolten on huolehdittava sopimuksesta ilmenevien periaatteiden ja määräysten soveltamista koskevista järjestelyistä, jotta taattaisiin niiden yhdenmukaisuus kansallisen oikeuden ja/tai kansallisten käytäntöjen kanssa ja jotta varmistettaisiin, että käytännön tilanteiden erityispiirteet tulevat asianmukaisesti huomioiduiksi (ks. puitesopimuksen yleisten huomioiden 10 kohta). Vaikka jäsenvaltioilla näin onkin tällä alalla tietty harkintavalta, tämä ei muuta sitä, että niillä on velvollisuus taata yhteisön oikeudessa määrätyn lopputuloksen toteutuminen, mikä ilmenee EY 249 artiklan kolmannen kohdan lisäksi myös direktiivin 1999/70 2 artiklan ensimmäisestä kohdasta, kun sitä luetaan yhdessä sen 17 perustelukappaleen kanssa.
- 69 Näin ollen puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu käsite ”perustellut syyt” on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan määrätylle toiminnalle ominaisia täsmällisiä ja konkreettisia olosuhteita, jotka ovat sellaisia, että niillä voidaan tuossa nimenomaisessa yhteydessä perustella perättäisten määräaikaisten työsopimusten käyttöä.
- 70 Nämä olosuhteet voivat olla muun muassa seurausta niiden työtehtävien erityisluonteesta, joiden suorittamiseksi nämä sopimukset on tehty, sekä näille tehtäville luontaisista ominaispiirteistä tai mahdollisesti jäsenvaltion toiminnasta, kun se pyrkii perusteltuun sosiaalipoliittiseen päämäärään.

- 71 Sitä vastoin sellainen lakiin tai asetukseen sisältyvä kansallinen säännös, jolla vain yleisesti ja abstraktisti sallitaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten käyttäminen, ei ole kahdessa edellisessä kohdassa täsmennettyjen edellytysten mukainen.
- 72 Tuollainen puhtaasti muodollinen säännös, jolla perättäisten määräaikaisten työsopimusten käyttöä ei erityisesti perustella kyseisen toiminnan erityispiirteisiin tai harjoittamisolosuhteisiin liittyvien objektiivisten tekijöiden olemassaololla, sisältää todellisen vaaran tämän tyyppisten sopimusten väärinkäytöstä, eikä se tästä syystä sovellu yhteen puitesopimuksen tavoitteen ja tehokkaan vaikutuksen kanssa.
- 73 Näin ollen jos myönnettäisiin, että kansallisella säännöksellä voitaisiin täysin oikeusvaikutuksin ja ilman muuta täsmennystä perustella perättäisiä määräaikaista työsopimuksia, puitesopimuksen tavoite, joka on työntekijöiden suojeleminen epävarmoilta työsuhteilta, jätettäisiin huomiotta, ja periaatteesta, jonka mukaan toistaiseksi voimassa olevat sopimukset ovat vallitseva työsuhdemuoto, tulisi sisällyksetön.
- 74 Tarkemmin ottaen voidaan todeta, että jos määräaikaisten työsopimusten käyttäminen perustuu pelkästään siihen, että siitä säädetään laissa tai asetuksessa, eikä niiden käyttäminen ole missään yhteydessä kyseisen toiminnan konkreettiseen sisältöön, objektiivisia ja läpinäkyviä arviointiperusteita sen tarkistamiseksi, vastaako näiden sopimusten uudistaminen todellisuudessa todellista tarvetta ja onko se sopiva ja tarpeellinen keino tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi, ei voida osoittaa.
- 75 Näin ollen toiseen kysymykseen on vastattava siten, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että sen vastaista on sellainen perättäisten määräaikaisten työsopimusten käyttö, jota perustellaan pelkästään sillä, että siitä säädetään jäsenvaltion lain tai asetuksen yleisessä säännöksessä. Tässä

lausekkeessa tarkoitettu käsite ”perustellut syyt” edellyttää päinvastoin, että tämänyyppisten erityisten työsuhteiden, sellaisina kuin niistä säädetään kansallisessa lainsäädännössä, käyttö on perusteltavissa muun muassa kyseiseen toimintaan ja sen harjoittamisedellytyksiin liittyvillä konkreettisilla seikoilla.

Kolmas kysymys

- 76 Kolmannessa kysymyksessään, jossa on kaksi läheisesti toisiinsa liittyvää osaa, jotka tästä syystä on tutkittava yhdessä, kansallinen tuomioistuin haluaa saada täsmennyttä puitesopimuksen 5 lausekkeessa tarkoitettuun käsitteeseen ”perättäiset” määräaikaikaiset työsuhteet tai työsuhteet.
- 77 Ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ilmenee, että mainittu kysymys koskee pääasiallisesti presidentin asetuksen 81/2003 alkuperäisen version 5 §:n 4 momentissa asetettua edellytystä, jonka mukaan määräaikaikaisia työsuhteita voidaan pitää perättäisinä vain, mikäli niiden välinen ajanjakso on enintään 20 työpäivää.
- 78 Kansallinen tuomioistuin kysyy tältä osin tarkemmin ottaen sitä, vaarannetaanko näinkin suppealla saman työnantajan ja saman työntekijän välisten, samoilla tai vastaavilla työehdoilla perustettujen työsuhteiden perättäisyyttä koskevalla määritelmällä puitesopimuksen tavoite ja tehokas vaikutus etenkin sen vuoksi, että kyseinen edellytys on välttämätön edellytys sille, että tuo työntekijä voisi saada saman presidentin asetuksen 5 §:n 3 momentissa säädetty, kokonaiskestoltaan yli kahden vuoden pituiset ja tänä aikana useammin kuin kolme kertaa uudistetut määräaikaikaiset työsuhteet muutetuiksi toistaiseksi voimassa olevaksi sopimukseksi.

- 79 Jotta tähän kysymykseen voitaisiin vastata, on muistutettava, että kuten puitesopimuksen 1 lausekkeen b kohdasta ja 5 lausekkeen 1 kohdasta ilmenee, puitesopimuksen tavoitteena on laatia puitteet sellaisten väärinkäytösten ehkäisemiseksi, jotka johtuvat perättäisten määräaikaisten työ sopimusten tai työsuhteiden käytöstä.
- 80 Tämän vuoksi puitesopimuksessa ja erityisesti sen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa luetellaan erilaisia väärinkäytösten estämiseen tähtäviä toimenpiteitä, ja jäsenvaltioilla on velvollisuus ottaa kansallisessa lainsäädännössään käyttöön ainakin yksi näistä toimenpiteistä.
- 81 Muilta osin kyseisen lausekkeen 2 kohdassa jätetään lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden tehtäväksi määrittää, millä edellytyksillä määräaikaista työ sopimuksia tai työsuhteita pidetään yhtäältä perättäisinä ja toisaalta toistaiseksi voimassa olevina.
- 82 Vaikka puitesopimuksessa tarkoitettujen termien ”perättäinen” ja ”toistaiseksi voimassa oleva” konkreettisten soveltamistapojen määrittämisen jättäminen kansallisille viranomaisille voidaan selittää sillä, että tätä alaa koskevien kansallisten lainsäädäntöjen moninaisuus on haluttu säilyttää, on kuitenkin syytä muistuttaa, että jäsenvaltioille näin jätetty harkintavalta ei ole rajaton, sillä sitä käytettäessä ei saada missään tapauksessa mennä niin pitkälle, että puitesopimuksen tavoite tai tehokas vaikutus vaarantuisivat (ks. tämän tuomion 68 kohta). Kansalliset viranomaiset eivät saa käyttää tätä harkintavaltaa etenkin tavalla, joka johtaisi väärinkäytökset mahdollistamaan ja näin tämän tavoitteen vastaiseen tilanteeseen.
- 83 Tällainen tulkinta on välttämätön etenkin sellaisen avainkäsitteen kuin työsuhteiden perättäisyyttä koskevan käsitteen osalta, sillä tämä käsite on ratkaisevan tärkeä määritettäessä niiden kansallisten säännösten varsinaista soveltamisalaa, joilla puitesopimus on ollut tarkoitus panna täytäntöön.

- 84 Näin ollen tältä osin on todettava, että kansallisella säännöksellä, jossa perättäisinä pidetään ainoastaan niitä määräaikaista työ sopimuksia, joiden välinen ajanjakso on enintään 20 työpäivää, on katsottava vaarannettavan puitesopimuksen tavoite, tarkoitus ja tehokas vaikutus.
- 85 Kuten kansallinen tuomioistuin ja komissio sekä julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 67–69 kohdassa ovat todenneet, useiden toisiaan seuraavien työ sopimusten perättäisyyttä koskevalla näin jäykällä ja suppealla tulkinnalla mahdollistettaisiin työntekijöiden ottaminen epävarmaan työsuhteeseen vuodesta toiseen, sillä käytännössä työntekijällä ei olisi useimmiten muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä noin 20 työpäivän pituiset keskeytykset niiden sopimusten jatkumossa, jotka se tekee työnantajansa kanssa.
- 86 Sen lisäksi, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö uhkaa aiheuttaa vaaran siitä, että suuri määrä määräaikaista työsuhteista suljetaan direktiivillä 1999/70 ja puitesopimuksella tavoitellun työntekijöiden suojelun ulkopuolelle ja että niiden tavoitteet käyvät suurelta osin sisällyksettömiksi, se mahdollistaa myös sen, että työnantajat väärinkäyttävät näitä suhteita.
- 87 Pääasian osalta tällainen lainsäädäntö saattaa jopa aiheuttaa vielä vakavampia seurauksia työntekijöille, koska se tekee käytännössä vaikutuksettomaksi sen kansallisen toimenpiteen, jolla Kreikan viranomaiset ovat halunneet erityisesti panna täytäntöön puitesopimuksen 5 lausekkeen ja jonka mukaan tiettyjä määräaikaista työ sopimuksia on pidettävä toistaiseksi voimassa olevina edellyttäen muun muassa, että ne ovat presidentin asetuksessa 81/2003 tarkoitettu tavoin perättäisiä.

88 Näin riittäisi, että kunkin määräaikaisen työsuhteen päätyttyä työnantaja antaa kuluu vain 21 työpäivää, ennen kun se tekee samanlaisen uuden sopimuksen, estääkseen automaattisesti sen, että perättäiset sopimukset muutettaisiin pysyvämmäksi työsuhteeksi, ja näin olisi riippumatta sekä siitä, kuinka monta vuotta kyseinen työntekijä on toiminut samoissa työtehtävissä, että siitä seikasta, että kyseisillä sopimuksilla tyydytetään tarpeita, jotka eivät ole ajallisesti rajoitettuja, vaan päinvastoin ”pysyviä ja jatkuvia”. Näin ollen työntekijöiden suojeleminen määräaikaisten työsuhteiden tai työsuhteiden väärinkäytöltä, mikä on puitesopimuksen 5 lausekkeen tavoitteena, vaarantuu.

89 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava siten, että puitesopimuksen 5 lauseketta on tulkittava siten, että sen vastainen on pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan ainoastaan niitä määräaikaista työsuhteita tai työsuhteita, joiden välinen ajanjakso ei ole pidempi kuin 20 työpäivää, on pidettävä kyseisessä lausekkeessa tarkoitettuihin tavoin ”perättäisinä”.

Neljäs kysymys

90 Neljännessä kysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy pääasiallisesti, onko puitesopimusta tulkittava siten, että se estää soveltamasta sellaista kansallista lainsäädäntöä, jolla kielletään julkisella sektorilla muuttamasta toistaiseksi voimassa oleviksi perättäisiä määräaikaista työsuhteita, jotka on tosiasiallisesti tehty työnantajan ”pysyvien ja jatkuvien tarpeiden” tyydyttämiseksi.

- 91 Tältä osin on ensiksikin todettava, ettei puitesopimuksessa aseteta jäsenvaltioille yleistä velvollisuutta säätää, että määräaikaiset työsopimukset on muutettava toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi, eikä siinä myöskään määrätä niistä täsmällisistä edellytyksistä, joilla määräaikaisia työsopimuksia voidaan käyttää.
- 92 Siinä asetetaan kuitenkin jäsenvaltioille velvollisuus toteuttaa vähintään yksi 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa luetelluista toimenpiteistä, joilla pyritään tehokkaasti estämään perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäyttö.
- 93 Lisäksi jäsenvaltioilla on EY 249 artiklan kolmannessa kohdassa niille annetun vapauden rajoissa velvollisuus valita sellaiset muodot ja keinot, jotka ovat tarkoituksenmukaisimpia direktiivien tehokkaan vaikutuksen turvaamiseksi näiden direktiivien tavoitteen kannalta katsoen (ks. asia 48/75, Royer, tuomio 8.4.1976, Kok. 1976, s. 497, Kok. Ep. III, s. 79, 75 kohta ja yhdistetyt asiat C-58/95, C-75/95, C-112/95, C-119/95, C-123/95, C-135/95, C-140/95, C-141/95, C-154/95 ja C-157/95, Gallotti ym., tuomio 12.9.1996, Kok. 1996, s. I-4345, 14 kohta).
- 94 Näin ollen silloin, kun – kuten tässä tapauksessa – yhteisön oikeudessa ei säädetä erityisistä seuraamuksista tilanteessa, jossa väärinkäytöksiä on kaikesta huolimatta todettu, kansallisten viranomaisten tehtäviin kuuluu toteuttaa sellaiset asianmukaiset toimenpiteet, joilla tällainen tilanne voidaan korjata, ja näiden toimenpiteiden on oltava oikeasuhteisia, minkä lisäksi niiden on oltava riittävän tehokkaita ja ennalta ehkäiseviä, jotta niillä voidaan taata puitesopimuksen nojalla annettujen sääntöjen täysi tehokkuus.
- 95 Vaikka näiden sääntöjen toimeenpanotavat kuuluvatkin jäsenvaltioiden sisäiseen oikeusjärjestykseen viimeksi mainittujen menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevan periaatteen nojalla, ne eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäisiä tilanteita (vastaavuusperiaate),

eivätkä ne saa olla sellaisia, että yhteisön oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. mm. asia C-312/93, Peterbroeck, tuomio 14.12.1995, Kok. 1995, s. I-4599, 12 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 96 Toiseksi siitä yhteydestä, jossa neljäs kysymys on esitetty, on tarkemmin ottaen esitettävä seuraavat huomiot.
- 97 Kansallisen tuomioistuimen yhteisöjen tuomioistuimelle jättämistä asiakirjoista ilmenee, että vaikka Kreikan lainsäätäjät onkin valinnut sellaisen menettelytavan, että se on puitesopimuksen täytäntöönpanemiseksi säätänyt, että määräaikaiset työ sopimukset on tietyin edellytyksin muutettava toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi (ks. presidentin asetuksen 81/2003 5 §:n 3 momentti), tämän sääntelyn soveltamisala on presidentin asetuksella 180/2004 rajattu yksityisellä sektorilla työskentelevien työntekijöiden määräaikaisiin työ sopimuksiin.
- 98 Lain 2190/1994 21 §:n 2 momentissa kielletään sitä vastoin julkisen sektorin osalta ehdottomasti ja pätemättömyyden uhalla se, että kyseisessä pykälässä tarkoitetut määräaikaiset työ sopimukset muutettaisiin toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi.
- 99 Ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee, että lain 2190/1994 21 §:n tarkoitus uhkaa käytännössä vääristyä, koska sen sijaan, että sitä käytettäisiin pelkästään tilapäisiin tarpeisiin tarvittavien määräaikaisten sopimusten tekemisen perustana, näyttää siltä, että sitä käytetään sellaisten sopimusten tekemiseen, joilla todellisuudessa pyritään täyttämään ”pysyviä ja jatkuvia tarpeita”. Kansallinen tuomioistuin on siksi päätöksensä perusteluissa jo todennut, että kyseisen 21 §:n käyttäminen pääasian oikeusriidassa sellaisten sopimusten tekemisen perustana, joilla todellisuudessa pyritään tyydyttämään ”pysyviä ja jatkuvia tarpeita”, on puitesopimuksessa

tarkoitettu väärinkäytös. Tuo tuomioistuin kysyy siis vain, vaarannetaanko tällaisessa tilanteessa kyseisessä säännöksessä asetetulla yleisellä kiellolla muuttaa tällaisia määräaikaista sopimuksia toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi puitesopimuksen tavoite ja tehokas vaikutus.

100 Yhteisöjen tuomioistuimessa ei ole väitetty, että Kreikan oikeuden julkista sektoria koskevissa säännöksissä olisi ollut ainakaan ennen presidentin asetuksen 164/2004 voimaantuloa jonkinlainen säännös, jolla olisi pyritty asianmukaisella tavalla estämään ja sanktioimaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttö.

101 Kuten tämän tuomion 91–95 kohdassa jo on todettu, puitesopimuksessa ei aseteta jäsenvaltioille yleistä velvollisuutta säätää, että määräaikaisten työsopimukset on muutettava toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi, mutta sen 5 lausekkeen 1 kohdassa määrätään, että niiden on tosiasiallisesti ja velvoittavasti otettava käyttöön vähintään yksi tässä säännöksessä luetelluista toimenpiteistä, joilla pyritään estämään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttö, jos kansallisessa oikeudessa ei vielä ole toteutettu vastaavia toimenpiteitä.

102 Jos tällainen väärinkäytös on kaikesta huolimatta tapahtunut, toimenpidettä, jolla tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteiden mukaisesti taataan työntekijöiden suojelu, on voitava soveltaa, jotta tämän väärinkäytöksen seuraamus olisi asianmukainen ja jotta yhteisön oikeuden rikkomisen seuraukset poistettaisiin. Jäsenvaltioiden on jo direktiivin 1999/70 2 artiklan ensimmäisen kohdan sanamuodonkin mukaan ”toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joiden avulla ne voivat jatkuvasti taata tässä direktiivissä säädettyjen tulosten saavuttamisen”.

103 Yhteisöjen tuomioistuimen tehtäviin ei kuulu lausua kansallisen oikeuden tulkinnasta, sillä tämä tehtävä kuuluu yksinomaan kansalliselle tuomioistuimelle, jonka on tässä tapauksessa päätettävä, täyttävätkö asian kannalta merkitykselliset kansalliset säännökset edellisessä kohdassa mainitut edellytykset.

- 104 Jos kyseinen tuomioistuin kuitenkin toteaisi, ettei näin ole asian laita, sen olisi syytä päättää, että tämä kansallinen lainsäädäntö on puitesopimuksen vastainen.
- 105 Tästä seuraa, että neljänteen kysymykseen on vastattava siten, että puitesopimusta on pääasiassa esillä olevan kaltaisissa olosuhteissa tulkittava siten, että jos kyseisen jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä ei ole toteutettu kyseistä sektoria koskevia muita tehokkaita toimenpiteitä perättäisten määräaikaisten sopimusten väärinkäytön estämiseksi ja tarvittaessa seuraamusten määräämiseksi tällaisesta väärinkäytöstä, puitesopimus estää soveltamasta sellaista kansallista lainsäädäntöä, jolla ehdottomasti kielletään vain julkisella sektorilla muuttamasta toistaiseksi voimassa oleviksi perättäisiä määräaikaista työsopimuksia, jotka on tosiasiallisesti tehty työnantajan ”pysyvien ja jatkuvien” tarpeiden tyydyttämiseksi ja joilla on katsottava syyllistyttävän väärinkäytökseen.

Ensimmäinen kysymys

- 106 Kun otetaan huomioon kolmeen viimeiseen kansallisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen annetut vastaukset, joista ilmenee, että pääasiassa esillä olevan kaltaisissa olosuhteissa tuo tuomioistuin voi mahdollisesti joutua tutkimaan, ovatko tietyt asian kannalta merkityksellisen kansallisen lainsäädännön säännökset yhdenmukaisia direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksen kanssa, myös ensimmäisestä kysymyksestä on lausuttava.
- 107 Kuten ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ilmenee, tällä kysymyksellä pyritään pääasiallisesti selvittämään, mistä ajankohdasta lähtien kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus tulkita kansallisen oikeuden sääntöjä tietyn direktiivin säännösten mukaisesti, jos tämä direktiivi on pantu myöhässä täytäntöön kansallisessa oikeudessa ja jos sen asian kannalta merkityksellisillä säännöksillä ei ole välitöntä

oikeusvaikutusta. Kansallinen tuomioistuin pohtii tässä yhteydessä tarkemmin ottaen sitä, mikä merkitys on sillä ajankohdalla, jona kyseinen direktiivi on julkaistu Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä ja joka vastaa sitä ajankohtaa, jona se tuli voimaan jäsenvaltioissa, joille se on osoitettu, ajankohdalla, jona direktiivin täytäntöönpanolle asetettu määräaika päättyi, tai ajankohdalla, jona direktiivin kansalliset täytäntöönpanotoimet tulivat voimaan.

108 On syytä muistuttaa, että kansallisten tuomioistuinten on tulkittava kansallista lainsäädäntöä mahdollisimman pitkälle kyseessä olevan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi ja noudatettava tällä tavoin EY 249 artiklan kolmatta kohtaa (ks. mm. yhdistetyt asiat C-397/01–C-403/01, Pfeiffer ym., tuomio 5.10.2004, Kok. 2004, s. I-8835, 113 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tämä yhdenmukaista tulkintaa koskeva velvollisuus koskee kansallisen oikeuden kaikkia – sekä ennen kyseessä olevan direktiivin voimaantuloa annettuja että sen voimaantulon jälkeen annettuja – säännöksiä (ks. mm. asia C-106/89, Marleasing, tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4135, Kok. Ep. X, s. 599, 8 kohta ja em. yhdistetyt asiat Pfeiffer ym., tuomion 115 kohta).

109 Kansallisen oikeuden tulkitseminen yhdenmukaisesti direktiivin kanssa on erotamaton osa perustamissopimuksella luotua järjestelmää, sillä näin kansallinen tuomioistuin voi toimivaltansa rajoissa varmistaa yhteisön oikeuden täyden tehokkuuden, kun se ratkaisee käsiteltäväkseen saatetun asian (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Pfeiffer ym., tuomion 114 kohta).

110 Kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta tukeutua direktiivin sisältöön, kun se tulkitsee ja soveltaa asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä, rajoittavat tosin yleiset oikeusperiaatteet, muun muassa oikeusvarmuutta ja taannehtivuuskieltoa koskevat periaatteet, eikä se voi olla perustana kansallisen oikeuden contra legem -tulkinnalle (ks. vastaavasti asia C-105/03, Pupino, tuomio 16.6.2005, Kok. 2005, s. I-5285, 44 ja 47 kohta).

- 111 Yhdenmukaisen tulkinnan periaate edellyttää kuitenkin, että kansalliset tuomioistuimet tekevät toimivaltansa rajoissa kaiken mahdollisen ottamalla huomioon kansallisen oikeuden kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksytyjä tulkintatapoja taatakseen kyseisen direktiivin täyden tehokkuuden ja päätyäkseen ratkaisuun, joka on yhdenmukainen direktiivillä tavoitellun päämäärän kanssa (ks. em. yhdistetyt asiat Pfeiffer ym., tuomion 115, 116, 118 ja 119 kohta).
- 112 Sellaisen tapauksen osalta, jossa direktiivissä säädettyä tulosta ei voitaisi saavuttaa tulkinnan avulla, on toisaalta muistettava, että yhdistetyissä asioissa C-6/90 ja C-9/90, Francovich ym., 19.11.1991 annetun tuomion (Kok. 1991, s. I-5357, Kok. Ep. XI, s. I-467, 39 kohta) mukaan yhteisön oikeudessa veloitetaan jäsenvaltio korvaamaan se vahinko, joka yksityisille oikeussubjekteille on aiheutunut siitä, että direktiiviä ei ole saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä, edellyttäen, että kolme edellytystä täyttyy. Ensiksi, direktiivin tarkoituksena on oltava oikeuksien antaminen yksityisille oikeussubjekteille. Näiden oikeuksien sisällön on toiseksi oltava määritettävissä direktiivin säännösten perusteella. Lopuksi jäsenvaltiolle kuuluvan veloitteen täyttämättä jättämisen ja aiheutuneen vahingon välillä on oltava syy-yhteys (ks. vastaavasti asia C-91/92, Faccini Dori, tuomio 14.7.1994, Kok. 1994, s. I-3325, Kok. Ep. XVI, s. I-1, 27 kohta).
- 113 Jotta voitaisiin tarkemmin määrittää, mistä ajankohdasta lähtien kansallisten tuomioistuinten on sovellettava yhdenmukaisen tulkinnan periaatetta, on korostettava, että tämä EY 10 artiklan toiseen kohtaan ja EY 249 artiklan kolmanteen kohtaan sekä itse asianomaiseen direktiiviin perustuva velvollisuus on asetettu erityisesti sellaista tilannetta varten, jossa direktiivin säännöksellä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta joko siksi, että asiaan liittyvä säännös ei ole riittävän selkeä, täsmällinen ja ehdoton tuottaakseen tällaisen vaikutuksen, tai siksi, että riidan osapuolina on yksinomaan yksityishenkilöitä.
- 114 Tähän on syytä lisätä, ettei jäsenvaltioita voida ennen direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymistä moittia siitä, etteivät ne ole vielä saattaneet direktiiviä osaksi kansallista oikeusjärjestystään (ks. asia C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, tuomio 18.12.1997, Kok. 1997, s. I-7411, 43 kohta).

- 115 Tästä seuraa, että jos direktiivin täytäntöönpano on myöhästynyt, kansallisille tuomioistuimille kuuluva yleinen velvollisuus tulkita kansallista oikeutta yhdenmukaisesti direktiivin kanssa tulee voimaan vasta direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päätyttyä.
- 116 Edellä lausutusta aiheutuu vääjäämättä se, että tilanteessa, jossa direktiivin täytäntöönpano on myöhästynyt, ajankohta – jota kansallinen tuomioistuin tarkoittaa ensimmäisen kysymyksensä c kohdassa – jona kansalliset täytäntöönpanotoimenpiteet tulevat tosiasiallisesti voimaan kyseisessä jäsenvaltiossa, ei ole merkityksellinen arviointiperuste. Tällaisella ratkaisulla vaarannettaisiin nimittäin vakavasti yhteisön oikeuden täysi tehokkuus ja erityisesti direktiiveillä toteutettavan yhteisön oikeuden yhdenmukainen soveltaminen.
- 117 Ensimmäisen kysymyksen a kohdassa mainitun ajankohdan osalta ja jotta kysymys voitaisiin ratkaista kokonaisuudessaan, on täsmennettävä, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on jo todettu, että jäsenvaltiolle EY 10 artiklan toisessa kohdassa ja EY 249 artiklan kolmannessa kohdassa sekä itse asianomaisessa direktiivissä asetettu velvollisuus ryhtyä kaikkiin toimenpiteisiin direktiivissä säädetyn tuloksen saavuttamiseksi kuuluu kaikille jäsenvaltioiden viranomaisille, mukaan lukien tuomioistuimet niiden toimivallan rajoissa (ks. em. asia Inter-Environnement Wallonie, tuomion 40 kohta ja em. yhdistetyt asiat Pfeiffer ym., tuomion 110 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 118 Lisäksi EY 254 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivit joko julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä, jolloin ne tulevat voimaan niissä säädettyinä päivinä taikka, jollei voimaantulosta ole säädetty, kahdentenkymmenentenä päivänä siitä, kun ne on julkaistu, tai annetaan tämän artiklan 3 kohdan mukaisesti tiedoksi niille, joille ne on osoitettu, ja tulevat näin voimaan, kun ne on annettu tiedoksi.
- 119 Edellä lausutusta seuraa, että direktiivi aiheuttaa oikeusvaikutuksia sille jäsenvaltiolle, jolle se on osoitettu – ja näin ollen kaikille sen kansallisille viranomaisille – tilanteen mukaan joko sen julkaisemisen jälkeen tai siitä ajankohdasta alkaen, jona se on annettu tiedoksi.

- 120 Direktiivin 1999/70 3 artiklassa säädetään tässä tapauksessa, että se tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä ja joka oli 10.7.1999.
- 121 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan EY 10 artiklan toisen kohdan ja EY 249 artiklan kolmannen kohdan sekä itse asianomaisen direktiivin samanaikaisesta soveltamisesta seuraa, että jäsenvaltioiden, joille direktiivi on osoitettu, on direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan kuluessa pidättäydyttävä antamasta säännöksiä, jotka ovat omiaan vakavasti vaarantamaan tässä direktiivissä säädetyn tavoitteen saavuttamisen (em. asia Inter-Environnement Wallonie, tuomion 45 kohta; asia C-14/02, ATRAL, tuomio 8.5.2003, Kok. 2003, s. I-4431, 58 kohta ja em. asia Mangold, tuomion 67 kohta). Tältä osin sillä, pyritäänkö kyseisellä kansallisen oikeuden säännöksellä, joka on annettu kyseisen direktiivin voimaantumisen jälkeen, viimeksi mainitun täytäntöönpanoon vai ei, ei ole merkitystä (em. asia ATRAL, tuomion 59 kohta ja em. asia Mangold, tuomion 68 kohta).
- 122 Koska kaikilla jäsenvaltioiden viranomaisille on velvollisuus taata yhteisön oikeuden säännösten täysi oikeusvaikutus (ks. em. yhdistetyt asiat Francovich ym., tuomion 32 kohta; asia C-453/00, Kühne & Heitz, tuomio 13.1.2004, Kok. 2004, s. I-837, 20 kohta ja em. yhdistetyt asiat Pfeiffer ym., tuomion 111 kohta), edellisessä kohdassa mainittu pidättäytymisvelvollisuus koskee samassa määrin myös kansallisia tuomioistuimia.
- 123 Tästä seuraa, että jäsenvaltioiden tuomioistuinten on direktiivin voimaantuloajan kohdasta lähtien pidättäydyttävä niin pitkälti kuin mahdollista tulkitsemasta kansallista oikeutta tavalla, joka uhkaa täytäntöönpanolle varatun määräajan jälkeen vakavasti vaarantaa tässä direktiivissä säädetyn tavoitteen saavuttamisen.
- 124 Edellä lausuttu huomioon ottaen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava siten, että silloin kun direktiivin täytäntöönpano jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa on

myöhästynyt ja kun direktiivin asiaan liittyvillä säännöksillä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta, kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus tulkita niin pitkälti kuin mahdollista kansallista oikeutta täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisestä lähtien kyseisen direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti sillä tavoiteltujen tulosten saavuttamiseksi, ja niiden on annettava etusija kansallisten säännösten sellaiselle tulkinnalle, joka on yhdenmukaisin tämän tarkoituksen kanssa, jotta ne näin päätyisivät kyseisen direktiivin säännösten kanssa yhteen soveltuvaan ratkaisuun.

Oikeudenkäyntikulut

- 125 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Määräaikaisesta työstä 18 päivänä maaliskuuta 1999 tehdyn puitesopimuksen, joka on Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta 28 päivänä kesäkuuta 1999 annetun neuvoston direktiivin 1999/70/EY liitteenä, 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että sen vastaista on sellainen perättäisten määräaikaisten työsuopimusten käyttö, jota perustellaan pelkästään sillä, että siitä säädetään jäsenvaltion lain tai asetuksen yleisessä säännöksessä. Tässä lausekkeessa tarkoitettu käsite ”perustellut syyt” edellyttää päinvastoin, että tämäntyyppisten erityisten työsuhteiden, sellaisina kuin niistä säädetään kansallisessa lainsäädännössä, käyttö on perusteltavissa muun muassa kyseiseen toimintaan ja sen harjoittamisedellytyksiin liittyvillä konkreettisilla seikoilla.

- 2) Määräaikaisesta työstä tehdyn puitesopimuksen 5 lauseketta on tulkittava siten, että sen vastainen on pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan ainoastaan niitä määräaikaisia työsopimuksia tai työsuhteita, joiden välinen ajanjakso ei ole pidempi kuin 20 työpäivää, on pidettävä kyseisessä lausekkeessa tarkoitetuin tavoin ”perättäisinä”.

- 3) Määräaikaisesta työstä tehtyä puitesopimusta on pääasiassa esillä olevan kaltaisissa olosuhteissa tulkittava siten, että jos kyseisen jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä ei ole toteutettu kyseistä sektoria koskevia muita tehokkaita toimenpiteitä perättäisten määräaikaisten sopimusten väärinkäytön estämiseksi ja tarvittaessa seuraamusten määräämiseksi tällaisesta väärinkäytöstä, puitesopimus estää soveltamasta sellaista kansallista lainsäädäntöä, jolla ehdottomasti kielletään vain julkisella sektorilla muuttamasta toistaiseksi voimassa oleviksi perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia, jotka on tosiasiallisesti tehty työnantajan ”pysyvien ja jatkuvien” tarpeiden tyydyttämiseksi ja joilla on katsottava syyllistytävän väärinkäytökseen.

- 4) Kun direktiivin täytäntöönpano jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa on myöhästynyt ja kun direktiivin asiaan liittyvillä säännöksillä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta, kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus tulkita niin pitkälti kuin mahdollista kansallista oikeutta täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisestä lähtien kyseisen direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti sillä tavoiteltujen tulosten saavuttamiseksi, ja niiden on annettava etusija kansallisten säännösten sellaiselle tulkinnalle, joka on yhdenmukaisin tämän tarkoituksen kanssa, jotta ne näin päättyisivät kyseisen direktiivin säännösten kanssa yhteen soveltuvaan ratkaisuun.

Allekirjoitukset